

Sygn. akt II CSK 3/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSA Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa D. Zakładów Metalurgicznych

"D." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
przeciwko G. B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 26 września 2012 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 30 czerwca 2011 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanego kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 30 czerwca 2011 r. oddalił apelację powodowej Spółki od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 8 lutego 2011 r., oddalającego powództwo o zasądzenie od G. B. kwoty 465 545,34 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 września 2010 r.

Z dokonanych w sprawie ustaleń wynika, że w dniu 31 października 2007 r. J. W. wystawił na rzecz pozwanego weksel własny na kwotę 300 000 zł z terminem płatności w dniu 20 grudnia 2007 r., który poręczony został przez stronę powodową.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 19 października 2009 r. w sprawie I C /.../, której przedmiotem było przysługujące G. B. roszczenie wekslowe zasądził na jego rzecz od wystawcy weksla J. W. oraz strony powodowej, jako poręczycielki wekslowej solidarnie kwotę 300 000 zł. z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania w wysokości 22 217 zł. W tamtej sprawie w postępowaniu apelacyjnym G. B. cofnął pozew i zrzekł się roszczenia w stosunku do J. W., co spowodowało, że w stosunku do niego wyrok z dnia 19 października 2009 r. został uchylony i postępowanie w sprawie umorzone, natomiast w stosunku do powodowej Spółki wyrok uprawomocnił się. Na jego podstawie G. B. wyegzekwował kwotę 465 545,34 zł (należność główna wraz z odsetkami, kosztami procesu oraz kosztami egzekucyjnymi).

W niniejszej sprawie, której - jak wskazano - przedmiotem sporu jest wyegzekwowana przez G. B. od strony powodowej kwota 465 545,34 zł, Sąd Apelacyjny nie podzielił poglądu prezentowanego przez stronę powodową, zgodnie z którym oświadczenie pozwanego o zrzeczeniu się roszczenia w stosunku do wystawcy weksla J. W., wywarło materialnoprawny skutek zwolnienia z długu, powodując, że roszczenie pozwanego wygasło także w stosunku do strony powodowej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego przedmiotem zrzeczenia się roszczenia w postępowaniu sądowym w sprawie I C /.../ było jedynie roszczenie procesowe, nie zaś materialnoprawne. Złożone w postępowaniu sądowym oświadczenie o

zrzeczeniu się roszczenia, mimo że nie wywołuje skutków materialnoprawnych, nie może jednak być dochodzone przed sądem.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku strona powodowa zarzuciła naruszenie art. 203 § 1 k.p.c. przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że złożone w postępowaniu sądowym oświadczenie o cofnięciu pozwu i zrzeczeniu się roszczenia nie powoduje skutku materialnoprawnego w postaci wygaśnięcia roszczenia, a także naruszenie art. 32 prawa wekslowego w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że takie oświadczenie złożone w stosunku do wystawcy weksla własnego nie powoduje wygaśnięcia odpowiedzialności poręczyciela wekslowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej nie są uzasadnione.

W niniejszej sprawie strona powodowa, jako poręczyciel wekslowy wystąpiła przeciwko wierzycielowi wekslowemu o zapłatę kwoty pieniężnej wyegzekwowanej od niej przez tego wierzyciela na podstawie prawomocnego wyroku sądowego w sprawie I C /.../ , w której w stosunku do dłużnika wekslowego postępowanie zostało umorzone, bowiem pozew wobec niego został cofnięty ze zrzeczeniem się roszczenia. Zdaniem strony powodowej oświadczenie wierzyciela wekslowego o zrzeczeniu się roszczenia wobec dłużnika wekslowego wywarło skutek w postaci „wygaśnięcia odpowiedzialności” strony powodowej.

Szerokie rozważania zarówno strony powodowej, jak również obu orzekających Sądów - oparte na dorobku doktryny i judykatury - co do skutków cofnięcia pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia dotyczą kwestii, czy po zrzeczeniu się roszczenia powód (wierzyciel) może skutecznie dochodzić od dłużnika na drodze sądowej roszczenia, którego zrzekł się. W orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym strona skarżąca bezzasadnie dopatruje się sprzeczności, zapewne z powodu niewystarczająco wnikliwej jego analizy i nieuwzględnienia, że judykatury powstały na tle różnych stanów faktycznych, przyjmuje się, że wskutek zrzeczenia się roszczenia dochodzi do istotnej zmiany sytuacji prawno-procesowej i prawno-materialnej pozwanego pierwotnie dłużnika. Podzielając prezentowany w doktrynie pogląd, że przedmiotem procesu jest roszczenie procesowe, z którym

może, lecz nie musi być powiązane funkcjonalnie roszczenie materialnoprawne, Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że zrzeczenia się roszczenia, o którym mowa w art. 203 § 1 k.p.c., dotyczy zrzeczenia się roszczenia w znaczeniu procesowym. Oznacza to niemożność skutecznego dochodzenia w przyszłości mogącego istnieć roszczenia materialno-prawnego. Zrzekając się roszczenia procesowego, powód rezygnuje bowiem ze zbadania jego zasadności w tym samym stanie faktycznym i wobec tego samego pozwanego. W razie ponownego wytoczenia powództwo o to samo roszczenie i przeciwko temu samemu dłużnikowi (pozwanemu), Sąd powinien wydać wyrok oddalający powództwo, jeżeli dłużnik powoła się na wcześniejsze cofnięcie pozwu i zrzeczenie się roszczenia przez powoda w poprzednim procesie (por. wyrok SN z dnia 13 lutego 2004 r., II CK 442/02, nie publ. oraz wyrok SN z dnia 25 września 2002 r., I CKN 1133 (nie publ.).

Podzielając przytoczoną argumentację podnieść należy, że miałyby ona zastosowanie, gdyby przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było roszczenie wierzyciela wekslowego (pozwanego) przeciwko dłużnikowi wekslowemu (J. W., wobec którego wierzyciel wekslowy cofnął pozew i zrzekł się roszczenia w sprawie I C ...). Wyrok zaskarżony skargą kasacyjną wydany został w sprawie – co warto jeszcze raz podkreślić - w której poręczyciel wekslowy domaga się od wierzyciela wekslowego zwrotu należności wyegzekwowanej na podstawie prawomocnego wyroku. Powoływanie się zatem przez stronę powodową (poręczyciela wekslowego) na złożone w tamtym procesie oświadczenie o cofnięciu pozwu i zrzeczenie się roszczenia w stosunku do dłużnika wekslowego jest bezprzedmiotowe.

W uzasadnieniu powołanego wyroku z dnia 13 lutego 2004 r., II CK 442/02 (nie publ.) Sąd Najwyższy wskazał, że w piśmiennictwie prawniczym pojawiło się stanowisko, zgodnie z którym cofnięcie pozwu połączone ze zrzeczeniem się roszczenia (art. 203 § 1 k.p.c.) stanowi w rezultacie zwolnienie dłużnika z długu przez powoda (wierzyciela). W takiej sytuacji dłużnik (pozwany) nie musiałby wyrażać zgody na zwolnienie go z obowiązku świadczenia, ponieważ przepis art. 203 § 1 k.p.c. stanowiłby *lex specialis* w stosunku do regulacji zawartej w art. 508 k.c. Określając je trafnie, jako skrajne i nieprzekonujące Sąd Najwyższy wskazał,

że nie do zaakceptowania jest założenie, że - generalnie rzecz biorąc - przepisy proceduralne, z natury rzeczy regulujące inną materię prawną, mogłyby stać się *lex specialis* wobec przepisów prawa materialnego. Nie można również - podkreślił w tym orzeczeniu Sąd Najwyższy - bronić tezy, że przysporzenie w majątku dłużnika (pозwanego) mogłoby nastąpić – w sytuacji określonej w art. 203 § 1 k.p.c. – bez zgody, a nawet wbrew woli pozwanego dłużnika. Nie byłoby także usprawiedliwionych podstaw do twierdzenia, że kategoria „roszczenia”, przewidziana w art. 203 k.p.c., oznacza roszczenie w znaczeniu prawa materialnego. Należałoby wreszcie zwrócić uwagę także na to, że *de lege lata* w zasadzie nie występuje dogmatyczna konstrukcja „zrzeczenia się prawa podmiotowego” poza nielicznymi wyjątkami (por. np. art. 179 k.c. dotyczący jednostronnego zrzeczenia się prawa własności nieruchomości przez wierzyciela).

Gdyby nawet podzielić stanowisko zaprezentowane w piśmiennictwie, które Sąd Najwyższy zasadnie zakwestionował w powołanym wyroku z dnia 13 lutego 2004 r., II CK 442/02, to nie mogłoby ono mieć zastosowania w relacji między wierzycielem wekslowym i poręczycielem wekslowym. W następstwie udzielonego poręczenia wekslowego, oprócz stosunku prawnego zachodzącego między dłużnikiem wekslowym i wierzycielem wekslowym powstaje drugi stosunek między poręczycielem wekslowym i wierzycielem wekslowym. Zobowiązanie poręczyciela (avalisty) jest – mimo swej akcesoryjności – zupełnie odrębne i nie mieści się w zobowiązaniu wekslowym. Poręczyciel wekslowy nie jest kolejną osobą zobowiązaną w stosunku zachodzącym między wierzycielem wekslowym i dłużnikiem wekslowym. Cofnięcie pozwu połączone ze zrzeczeniem się roszczenia kwalifikowane nawet jako zwolnienie dłużnika z długu, dokonane w stosunku tylko do dłużnika wekslowego nie mogłoby odnieść skutku wobec poręczyciela wekslowego.

Kierując się zapewne tymi względami, Sąd w sprawie I C /.../, umarzając postępowanie w stosunku do dłużnika wekslowego (pозew ze zrzeczeniem się roszczenia został wobec niego cofnięty), zasądził od poręczyciela wekslowego (strony powodowej w niniejszej sprawie) na rzecz wierzyciela wekslowego (pозwanego w niniejszej sprawie) kwotę pieniężną z tytułu długu wekslowego.

Wyrok ten jest prawomocny i wiążący nie tylko strony tamtego procesu ale również inne sądy (art. 365 § 1 k.p.c.). Żądanie powoda o zasądzenie od strony pozwanej kwoty pieniężnej wyegzekwowanej na podstawie tamtego wyroku, w istocie stanowi jego podważanie, co oczywiście nie może odnieść skutku.

Z obu zatem wskazanych przyczyn skargę kasacyjną należało oddalić, jako bezzasadną (art. 398¹⁴ k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).